

ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАШІ УКРАЇНИ

Габора Людмила Іллівна

УДК 37.032 : 616.98 : 578.828

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧШ УМОВИ
ПРОФІЛАКТИКИ ВІЛ/СНІДУ СЕРЕД СТАРШОКЛАСНИКІВ**

13.00.05 - соціальна педагогіка

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Київ-2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті проблем виховання НАПН України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Оржеховська Валентина Михайлівна,
Інститут проблем виховання НАПН України,
завідувач лабораторії превентивного виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Омельченко Світлана Олександрівна,
Слов'янський державний педагогічний університет,
завідувач кафедри теоретичних та методичних основ
фізичного виховання і реабілітації;

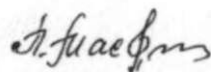
кандидат педагогічних наук
Терницька Світлана Вікторівна,
Севастопольська філія Свропейського
університету, завідувач кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін.

Захист відбудеться "23." грудня 2010 р. о " 16 " год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.454.01 в Інституті проблем виховання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій частині Інституту проблем виховання НАПН України (04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9).

Автореферат розіслано 19 листопада 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. М. Масол

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Наслідком суперечливих соціально-економічних та культурно-освітніх процесів, що проявляються в нашій державі стала соціальна дезадаптація, девальвація моральних цінностей, дефіцит мотивації на здоровий спосіб життя. Все це призвело до різкого зниження рівня здоров'я дітей, поширення небезпечних інфекційних хвороб, ВІЛ/СНІДу.

Тож профілактика поширення ВІЛ/СНІДу серед учнівської молоді є одним з центральних завдань, що повстали перед сучасною освітою. Про це наголошується в Концепції державної програми "Репродуктивне здоров'я нації на 2006-2015 роки", Стратегії дій Уряду, спрямованих на запобігання поширенню ВІЛ-інфекції/СНІДу, на період до 2011 року та загальнодержавній програмі "Забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки".

Аналіз наукових джерел свідчить, що в них певною мірою висвітлено: теоретико-методологічні засади формування здорового способу життя та культури здоров'я учнівської молоді (О.Вакуленко, Л.Ващенко, Г.Власюк, О.Жабокрицька, С.Кириленко, С.Лапаєнко, О.Леонтєва, Л.Сущенко); безпечна поведінка та профілактика ризикованої поведінки (О.Булгакова, Г.Власюк, Г.Сорчова, В.Оржеховська, О.Пилипенко, В.Пономаренко); моделювання та впровадження програм щодо здорового способу життя та профілактики ВІЛ/СНІДу серед молоді, соціально-психологічна підтримка ВІЛ-інфікованих дітей та їхніх сімей у громаді, чинники поширення ВІЛ-інфекції та висока уразливість підлітків і молоді до ВІЛ-інфекції (О.Балакірева, О.Безпалько, М.Варбан, Б.Зорник, О.Голоцван, Л.Животовська, І.Зверева, А.Капська, Г.Лактіонова, С.Страшко, С.Терницька); психологічні та статевоспецифічні особливості факторів ризику інфікування ВІЛ/СНІДом (Л.Бутузова, І.Гришаєва, Н.Максимова) та ін.

Аналіз досліджень з психології, соціології, медицини, права, педагогіки дає підстави для висновку, що в них, незважаючи на вагомий теоретичний й прикладний надбання, переважна більшість аспектів соціально-педагогічної профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників вивчені недостатньо. Існують суперечності між вагомою нормативною і правовою базою, спрямованою на профілактичну діяльність із ВІЛ/СНІДу, і недостатністю практичних механізмів її реалізації; динамікою розвитку сучасного світу, різноманітним соціально-педагогічним проблем і консерватизмом змісту, форм і методів виховного впливу на старшокласників; вимогами суспільства до ефективного розв'язання соціально-педагогічних проблем профілактики ВІЛ/СНІДу на достатньо високому професійному рівні й недосконалою підготовкою вчителів щодо здійснення профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників.

Отже, актуальність та необхідність пошуку ефективних шляхів розв'язання зовнішніх і внутрішніх суперечностей, що впливають із природи профілактики ВІЛ/СНІДу, недостатність теоретичного підґрунтя і практичної реалізації системної

соціально-педагогічної профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників, висока соціально-педагогічна значущість проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи "**Соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників**".

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної теми лабораторії превентивного виховання Інституту проблем виховання НАПН України "Науково-методичні засади розробки і впровадження інтерактивних технологій у превентивному вихованні", державний реєстраційний номер 010211000842. Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 8 від 3.11.2003 року) та Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 4 від 28.04.2004 року).

Мета дослідження: визначити, теоретично обґрунтувати соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників та перевірити їх ефективність у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

Об'єкт дослідження - профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників.

Предмет дослідження — зміст, форми та методи профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників.

Для реалізації поставленої мети було визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз стану розробленості проблеми профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників у соціально-педагогічній теорії та практиці, уточнити сутність поняття "соціально-педагогічна профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників".

2. Визначити й охарактеризувати компоненти, критерії, показники та виявити рівні сформованості соціальної відповідальності як кінцевої мети профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників.

3. Розробити структурно-функціональну модель профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників та здійснити її експериментальну перевірку.

4. Теоретично обґрунтувати соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників та експериментально перевірити їх ефективність у сучасній школі.

5. Розробити та впровадити програму з підготовки вчителів до здійснення соціально-педагогічної діяльності з профілактики ВІЛ/СНІДу серед учнів старших класів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Теоретичною основою дослідження є досягнення психологічної, соціальної та педагогічної теорії системного, особистісно зорієнтованого, діяльнішого, міждисциплінарного, компетентнісного підходів; цілісна система профілактики, спрямована на попередження і подолання асоціальних явищ, активну взаємодію людини і середовища і суспільстві; теоретичні концепції соціально-педагогічної роботи (О.Безпалько, Л.Животовська, І.Зверева, А.Капська, Г.Лактіонова,

В.Оржеховська, С.Страшко, С.Терницька); базові положення щодо взаємозалежності виховання і психічного розвитку особистості (І.Бех, Л.Виготський, І.Кон, Н.Максимова); теорії соціалізації особистості (О.Балакірева, М.Варбан, Ю.Калашников, Блазороенко, О.Лисенко, Н.Лавриченко, І.Мартинюк; В.Моррісон, А.Мудрик, С.Савченко, В.Сановська, А.Щербинська, О.Яременко).

Для розв'язання поставлених завдань використано наступні **методи дослідження**:

теоретичні: класифікація та систематизація науково-теоретичного матеріалу для здійснення аналізу проблеми дослідження, уточнення базових понять; вивчення законодавчих і нормативних документів щодо профілактики ВІЛ/СНІДу; порівняння й узагальнення теоретичних і емпіричних даних, за допомогою яких визначено соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників; теоретичне моделювання для розроблення компонентів, критеріїв, показників сформованості соціальної відповідальності та структурно-функціональної моделі профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників;

емпіричні: діагностичні (анкетування, інтерв'ювання, опитування, бесіди, тести, педагогічний експеримент, тренінги), з метою визначення рівнів профілактичної роботи; обсерваційні (констатувальний та формувальний етапи експерименту) і праксиметричні методи (аналіз досвіду, результатів діяльності);

математичної статистики: узагальнення емпіричних даних у процесі порівняння результатів констатувального та формувального етапів дослідження.

Експериментальною базою дослідження було визначено: ЗНЗ І—ІІІ ступеня № 17 м. Києва, спеціалізована школа № 200 м. Києва, Черкаська гімназія № 9 ім. О.М.Луценка, Центр позашкільної роботи Святошинського району м. Києва. Експериментом було охоплено 690 старшокласників, 45 вчителів, з яких 7 соціальних педагогів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше* визначено, теоретично обґрунтовано соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів (оптимізація змісту, форм та методів профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників, організація систематичної інформаційно-просвітницької роботи з профілактики ВІЛ/СНІДу зі старшокласниками, здійснення системної теоретико-методичної підготовки педагогів до профілактики ВІЛ/СНІДу); розроблено компоненти (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, поведінковий), критерії (знання, ціннісне ставлення, соціальна активність), показники та виявлено рівні (достатній, середній, низький) сформованості соціальної відповідальності як кінцевої мети профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників; *уточнено* сутність поняття "соціально-педагогічна профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників" - це напрям превентивного виховання учнівської молоді, спрямований на формування у них соціальної відповідальності, що впливає на вироблення негативного ставлення до ризикованої поведінки щодо ВІЛ/СНІДу; *набули*

подальшого розвитку технології соціально-педагогічної профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні програм факультативного курсу "За майбутнє без ВІЛ/СНІДу, гуртка "Обери життя без ВІЛ/СНІДу" для старшокласників, програми для педагогів "Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки", інноваційних педагогічних технологій профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників (тренінгова, проектна, трифазна технологія розвитку критичного мислення), які можна використовувати в соціально-педагогічній роботі загальноосвітніх навчальних закладів; методичного забезпечення підготовки педагогічних кадрів до здійснення профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників (семінари, тренінги, які відображені у навчально-методичних посібниках).

Отримані результати дослідження, основні його положення та висновки можуть бути використані у практичній роботі соціальних педагогів, психологів різних типів навчальних закладів, у діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, у позашкільних навчальних закладах, а також у процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів / соціальних працівників у вищих навчальних закладах та у процесі підвищення кваліфікації педагогічних і соціальних працівників у системі післядипломної освіти.

Наукові положення, навчально-методичні матеріали та рекомендації щодо профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників **впроваджено** у навчально-виховний процес ЗНЗ І—Ш ступенів № 17 м. Києва (довідка № 29 від 25.02.2009 р.), ЗНЗ № 200 м. Києва (довідка № 146 від 11.05.2009 р.), Центру позашкільної роботи "Північне сьйво" Святошинського р-ну м. Києва (довідка № 72 від 22.10.2009 року), Черкаській гімназії № 9 ім. О.М. Луценка (довідка № 272 від 6.04.2009 року), ЗНЗ І—Ш ступенів № 31 м. Сімферополя (довідка № 41 від 3.07.2010 року).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлювались у публікаціях та виступах на міжнародних науково-практичних конференціях: "Підготовка соціальних педагогів у вищій школі до здійснення соціального супроводу кризових категорій населення" (Чернівці, 2004 р.); "Інноваційні технології превентивного виховання дітей та молоді: соціально-педагогічний аспект" (Чернівці, 2005 р.); "Проблеми залучення молоді до процесу прийняття рішень на місцевому і регіональному рівнях" (Київ, 2005 р.); "Формування у дітей і молоді культури здоров'я - фізичного, психічного, духовного засобами позашкільної освіти" (Київ, 2007 р.); "Реалізація концепції освіти з безпеки життєдіяльності: сучасні проблеми та ефективність інноваційних освітніх технологій" (Тернопіль, 2008 р.); на всеукраїнських науково-практичних конференціях: "Актуальні проблеми виховання особистості в сучасному соціокультурному середовищі" (Київ, 2003 р.); "Сучасні тенденції та пріоритети виховання" (Київ, 2004 р.); "Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді" (Київ, 2005 р.); "Тігнісні проблеми

соціально-психологічні аспекти моніторингу здоров'я школярів" (Харків, 2006 р.); "Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді" (Київ, 2007 р.); на науково-практичній конференції з міжнародною участю "Шляхи формування здорової особистості в умовах безперервної освіти, моніторинг здоров'я школярів: міжсекторальна взаємодія лікарів, педагогів, психологів" (Харків, 2009 р.); на науково-методичних семінарах та семінарах-тренінгах, які проводилися лабораторією превентивного виховання у 2003-2009 роках, на звітних наукових конференціях та засіданнях лабораторії Інституту проблем виховання НАПН України (2003–2009 рр.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 15 праць, зокрема 4 навчально-методичних посібників (у співавторстві), 11 одноосібних наукових статей у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Особистий внесок автора у роботах, опублікованих у співавторстві: у посібнику "Збереження репродуктивного здоров'я неповнолітніх" (співавтор В.М.Оржеховська) автору дисертації належать розділи 5, 8; у посібнику "Твій вибір - ответственное поведение" (співавтори В.М.Оржеховська, Т.Є.Федорченко, О.М.Гаснікова) - тренінгові заняття з теми "ВІЛ та СНІД"; у посібнику "Збереження репродуктивного здоров'я учнівської молоді" (співавтори В.М.Оржеховська, В.І.Кириченко) - розділ 3, заняття 5.1.3, інтерактивна вправа 5.3 та додатки 2, 3; у посібнику "Збереження репродуктивного потенціалу неповнолітніх" (співавтори В.М.Оржеховська, В.І.Кириченко) - розділи 3.3, 3.5, 3.6, 4.2, 4.3, заняття 3, інтерактивні вправи "Профілактика ВІЛ/СНІДу та ШСШ" та додатки 2,3.

Структура дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів і висновків до них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел (всього 278 найменувань, з них 28 - іноземною мовою). Загальний обсяг роботи - 250 сторінок, основний зміст - 173 сторінки. Дисертація ілюстрована 4 рисунками (в т.ч. 2 схем - на повну сторінку), 12 діаграмами, 13 таблицями. Обсяг додатків - 51 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, ступінь розробленості проблеми, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методи дослідження, його теоретичну основу; розкрито наукову новизну, практичне значення, особистий внесок; подано інформацію про апробацію і впровадження результатів наукового дослідження.

У **першому розділі** - "**Профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників як соціально-педагогічна проблема**" - визначено концептуальні засади досліджуваної проблеми, стан її розробленості у психологічній, педагогічній, юридичній, медичній, соціологічній літературі; розкрито сутність і зміст соціально-педагогічної профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників; проаналізовано моделі та підходи до профілактики негативних явищ у

молодіжному середовищі; розкрито соціально-педагогічні передумови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників.

Помітний доробок у галузі аналізу соціально-педагогічних, соціологічних та психолого-педагогічних аспектів цієї проблематики належить вітчизняним науковцям за такими напрямками: зміст, форми і методи педагогічної профілактики ВІЛ/СНІДу серед учнівської молоді (Л.Львіна, І.Філіппська, Т.Воронцова, В.Пономаренко, Л.Шипіцина, ДХуревич, Л.Шпилея; виховний вплив середовища на профілактику ВІЛ-інфекції (ЮІСалашников, БЛазоренко, В.Сановська); організація медико-профілактичної допомоги підліткам щодо попередження ВІЛ-інфікування (Д.Варивончик, Т.Сергеева, Б.Скачко); кримінологічні та кримінально-правові проблеми запобігання поширенню СНІДу (О.М.Джужа); питання подолання стигматизації і дискримінації людей (дітей), які живуть з ВІЛ (Л.Гриценюк, А.Терніченко, І.Ткачук).

У науковій літературі термін "профілактика" тлумачиться як комплекс правових, економічних, політичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження та локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі. У соціальній педагогіці її обґрунтуванню присвячені роботи Т.Алексєєнко, СБезпалько, ЛЖивотовської, ІЗвервої, А.Капської, Л.Коваль, В.Оржеховської, О.Островського, І.Пінчука, С.Страшко, С.Хлебик та ін. У сучасній соціальній педагогіці соціально-педагогічна профілактика ВІЛ/СНІДу серед учнівської молоді орієнтується на зміну епідеміологічної ситуації і суспільної свідомості стосовно проблеми поширення ВІЛ-інфекції (С.Терницька).

Протидія епідемії ВІЛ/СНІДу потребує активного розвитку програм первинної профілактики, оскільки саме поведінкові практики відіграють ключову роль у запобіганні поширенню інфекції. Зростає питома вага статевого шляху інфікування ВІЛ - відповідно збільшилася загроза здоров'ю молоді внаслідок лібералізації статевих стосунків, раннього початку статевого життя. Старшокласникам важливо знати шляхи передачі ВІЛ і те, як можна від нього вберегтися.

Спираючись на результати здійсненого аналізу, у роботі уточнено сутність поняття *"соціально-педагогічна профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників"* як напряму превентивного виховання учнівської молоді, спрямованого на формування у них соціальної відповідальності, що впливає на вироблення негативного ставлення до ризикованої поведінки щодо ВІЛ/СНІДу.

Незважаючи на розробку досить сучасного законодавства у сфері забезпечення контролю за епідемією ВІЛ/СНІДу, яке відповідає міжнародним вимогам, Україна, на жаль, продовжує посідати одне з провідних місць на Європейському континенті за темпами поширення цієї інфекції.

Враховуючи проаналізовані й узагальнені теоретичні положення, ми виокремили такі соціально-педагогічні передумови профілактики ВІЛ/СНІДу: складна епідеміологічна ситуація в Україні, недостатність практичних механізмів

реалізації нормативної та правової бази, небезпечні (ризиковані) ситуації, реальне становище з ураженням ВІЛ/СНІДом старшокласників і можливості загальноосвітніх навчальних закладів щодо здійснення профілактики ВІЛ/СНІДу серед учнів старших класів.

Завданням констатувального етапу експерименту було дослідження стану сформованості соціальної відповідальності старшокласників у процесі профілактики ВІЛ/СНІДу у загальноосвітньому навчальному закладі. Соціальна відповідальність виступає як якість особистості, що забезпечує єдність фізіологічного, психічного, морально-духовного, • соціального розвитку учнів старших класів, здатних брати творчу участь у перебудові суспільства.

В основу констатувального етапу дослідження покладено розроблену діагностичну методичку, яка визначала мету, завдання, методичний інструментарій (анкети, опитувальники, тести, бесіди). Зміст методичного інструментарію спрямовувався на з'ясування таких складових об'єктів старшокласників із питань ВІЛ/СНІДу: загальні уявлення про ВІЛ/СНІД; конкретні знання шляхів передачі ВІЛ-інфекції/СНІДу, методи самозахисту від інфікування ВІЛ; джерела інформування; наявність соціально-моральної позиції щодо ВІЛ/СНІДу; толерантне ставлення для запобігання стигматизації, дискримінації людей, що живуть з ВІЛ/СНІДом; адекватна самооцінка та самоконтроль; соціальна активність; відповідальна поведінка; наявність вмінь та навичок безпечної поведінки щодо інфікування ВІЛ.

На основі отриманих даних визначено рівні сформованості соціальної відповідальності старшокласників: 43,3 % (ЕК) та 43,7 % (КК) - достатній, 32,7 % з ЕК та 33,2 % з КК - середній, а 24,0 % (ЕК) та 23,1 % (КК) - низький.

Виходячи з отриманих даних, був зроблений висновок про необхідність спрямувати основні зусилля на соціально-педагогічну профілактику та превентивне виховання учнівської молоді. Низький рівень сформованості соціальної відповідальності у старшокласників обумовлений такими причинами: недостатній рівень організації і впровадження у практику загальноосвітніх навчальних закладів сучасних форм і методів профілактики ВІЛ/СНІДу, відсутність у навчально-виховному процесі сучасних інтерактивних педагогічних технологій профілактики ВІЛ/СНІДу; недостатній рівень теоретико-методичної підготовки педагогів загальноосвітніх навчальних закладів з питань профілактики ВІЛ/СНІДу. На вирішення цих завдань була спрямована робота на формувальному етапі експериментального дослідження.

У *другому розділі* - **"Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка соціально-педагогічних умов профілактики ВІЛ/СНІДу у сучасній школі"** - проаналізовано соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників; обґрунтовано структурно-функціональну модель профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників; експериментально перевірено доцільність впровадження програм факультативного курсу та гуртка для старшокласників, тренінг-курсу для педагогів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив розкрити сутність соціально-педагогічної профілактики ВІЛ/СНІДу серед учнів старших класів. У Профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників є складовою цілісного навчально-виховного процесу, який залежить від масштабів здійснення соціально-педагогічної діяльності щодо профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників (рис. 1).

Цей процес включає реалізацію мети профілактичної діяльності адекватними педагогічними засобами. Така соціально-педагогічна діяльність у школі, обмежуючи вплив негативних факторів, є важливою умовою поліпшення технології усього навчально-виховного процесу, що забезпечує її цілеспрямований характер.

Така структурно-функціональна модель має не лише теоретичне, але й практичне значення, оскільки орієнтує педагогічних працівників на комплексний, а не лише функціональний аналіз профілактики ВІЛ/СНІДу, допомагає розробити єдину систему його здійснення. Така соціально-педагогічна діяльність у школі, обмежуючи вплив негативних факторів, забезпечує її цілеспрямований характер.

Для проведення формувального експерименту був розроблений програмно-методичний комплекс, який містив: програми факультативного курсу "За майбутнє без ВІЛ/СНІДу", гуртка "Обери життя без ВІЛ/СНІДу" для старшокласників, тренінг-курсу для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів "Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки", методичні рекомендації з проведення тренінг-курсу, навчально-методичні посібники: "Збереження репродуктивного здоров'я неповнолітніх", "Твій вибор - ответственное поведение", "Збереження репродуктивного здоров'я учнівської молоді", "Збереження репродуктивного потенціалу учнівської молоді".

Зміст навчального матеріалу для учнів старших класів визначався з урахуванням положень психолого-педагогічної науки про те, що центральним соціальним надбанням старшокласників є рівень самосвідомості, який забезпечує можливість самовираження і самоствердження. Саме в цей період виникає найсприятливіша ситуація для цілеспрямованого формування соціальної відповідальності особистості старшокласників, самовдосконалення якостей, пов'язаних з культурою поведінки, взаємовідносин у статевих стосунках, засвоєння тих норм і правил безпечної поведінки, які існують у суспільстві.

Підготовка педагогів до здійснення профілактики ВІЛ/СНІДу відбувалась за програмою тренінг-курсу "Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки". Формування готовності педагогів до здійснення профілактики ВІЛ/СНІДу передбачало такі завдання: оновлення, систематизація професійно важливих знань із профілактики ВІЛ/СНІДу; удосконалення необхідних знань, умінь профілактики ВІЛ/СНІДу; зміна, формування, посилення професійних настанов особистості педагога (цілевих, змістових, операційних); стимулювання творчості, інноваційної діяльності, мотивація подальшого вдосконалення профілактики ВІЛ/СНІДу.

Рис. 1. Структурно-функціональна модель профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників

З метою підвищення рівнів підготовки педагогів були проведені методичні заходи з використанням інтерактивних методів навчання, що підвищили активність усіх учасників та сприяли мотивації до самозростання педагогів. Видами інтерактивного навчання були: дискусії з "відкритою відповіддю", групові форми навчання (робота в малих групах, які співпрацювали між собою), генерація ідей за допомогою "мозкового штурму", активні дії, вираження своїх думок і почуттів не вербальними засобами, розробка власних проектів тощо.

Процес формування готовності педагогічних працівників до здійснення профілактики ВІЛ/СНІДу передбачав не лише знання теоретичних засад профілактики ВІЛ/СНІДу, а й набуття відповідного практичного досвіду. Саме тому, система роботи з педагогічними працівниками включала як теоретичну складову (наукові конференції, науково-практичні семінари тощо), так і практичну (семінари-тренінги, обмін досвідом тощо).

Навчання за програмою тренінг-курсу "Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки" сприяло опануванню педагогами інтерактивними методами навчання; розвитку здатності підтримувати, акцентувати увагу, спрямовувати групову роботу старшокласників; готовності обговорювати та вирішувати делікатні питання (сексуальна культура та поведінка, любов, дружба, шлюбні та репродуктивні орієнтації, долання стресових ситуацій тощо). А також педагоги оволоділи технологіями вироблення та закріплення навичок конструктивної критики та позитивної підтримки; здатності користуватися різними джерельними базами, шукати необхідну інформацію, коли це потрібно; застосовувати неавторитарні методи та залучення старшокласників до участі у профілактиці ВІЛ/СНІДу.

Навчальні семінари для педагогів включали такі блоки: профілактика ВІЛ/СНІДу на засадах розвитку життєвих навичок в системі шкільної освіти; стратегії, зміст, форми і методи профілактики ВІЛ/СНІДу в сучасній школі; інтерактивні технології навчання, їх сильні та слабкі сторони; ознайомлення з методами навчання на основі розвитку життєвих навичок; групи технологій (технології ситуативного моделювання, проектна технологія, тренінгова технологія, технологія розвитку критичного мислення тощо); обов'язкова демонстрація двох занять, пояснення структури інтерактивного заняття; практика педагогів.

Таким чином, систематична теоретико-методична робота з педагогічними працівниками сприяла: оперативному і глибокому засвоєнню основ профілактики ВІЛ/СНІДу, досягнень педагогічної і психологічної наук, перспективного педагогічного досвіду, закріпленню навичок застосування своїх знань на практиці; підвищенню ефективності процесу профілактики ВІЛ/СНІДу серед учнів старшої школи у позакласній та позашкільній навчально-виховній роботі.

З метою з'ясування ефективності соціально-педагогічних умов профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників нами було проведено контрольні зрізи, зміст і форма яких були ідентичними до констатувального етапу експерименту. На рис. 2

відображено рівні сформованості соціальної відповідальності старшокласників контрольних колективів за всіма критеріями та показниками (за результатами констатувального та формуального етапів експерименту, у відсотках).

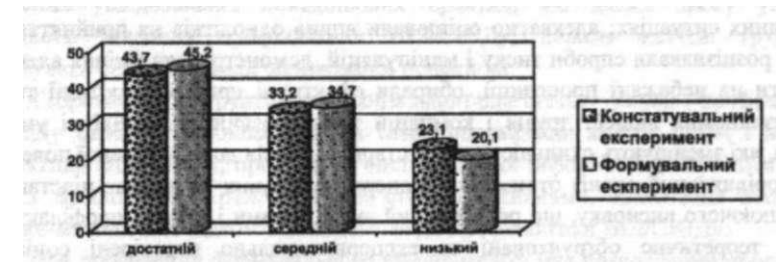

Рис. 2. Рівні сформованості соціальної відповідальності старшокласників з контрольних колективів (у відсотках)

Встановлено, що в експериментальних колективах завдяки впровадженню комплексної моделі рівень соціальної відповідальності зазнав суттєвих позитивних зрушень. На рис. 3 відображено рівні сформованості соціальної відповідальності старшокласників з експериментальних колективів за всіма критеріями та показниками (за результатами констатувального та формуального етапів експерименту).

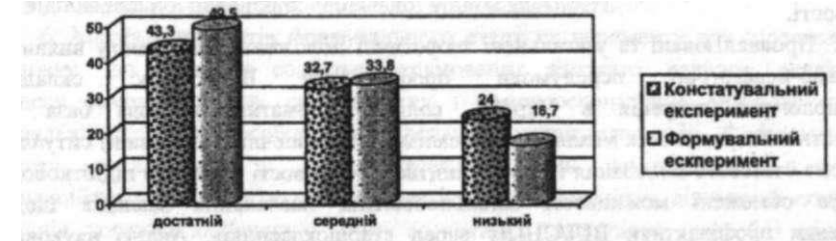

Рис. 3. Рівні сформованості соціальної відповідальності старшокласників з експериментальних колективів (у відсотках)

Порівняння експериментальних даних засвідчило, що в результаті проведення формуального етапу дослідження в експериментальних колективах відбулися позитивні зміни в ступенях сформованості соціальної відповідальності. Так, у кінці експерименту кількість старшокласників з достатнім рівнем сформованості соціальної відповідальності збільшилася з 43,3 % до 49,5 % (на 6,2 %); із середнім збільшився з 32,7 % до 33,8 % (на 1,1 %); відповідно з низьким зменшився з 24,0 % до 16,7 % (на 7,3 %). У контрольних класах ця тенденція виражена меншою мірою, суттєвих кількісних і якісних змін у цих учнів не відбулося. Це свідчить про ефективність впровадження програмно-методичного комплексу.

Дані формувального етапу експерименту засвідчили, що старшокласники глибоко оволоділи знаннями щодо необхідності дотримання здорового способу життя; отримали достовірні знання про шляхи і методи самозахисту інфікування ВІЛ; демонстрували уміння і навички оцінювати соціальний ризик ВІЛ-інфікування у щоденних ситуаціях; адекватно оцінювали вплив однолітків на прийняття їхніх рішень, розпізнавали спроби тиску і маніпуляцій, демонстрували уміння адекватно реагувати на небажані пропозиції, обирали ефективні прийоми протидії тиску з боку незнайомих людей, друзів і компаній тощо; розвинули необхідні уміння і навички, які зменшують схильність учнів старших класів до ризикованої поведінки.

Порівняльний аналіз отриманих експериментальних даних дає підстави для узагальнюючого висновку, що розроблений зміст, форми і методи профілактичної роботи, теоретично обгрунтовані та експериментально перевірені соціально-педагогічні умови сприяють ефективності профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників, що підтверджується результатами контрольного зрізу. Усвідомлення того, що власне життя залежить від особистості і було тим ресурсом, який дав можливість старшокласникам приймати життєво важливі рішення.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників, що виявляється у теоретичному обгрунтуванні та експериментальній перевірці соціально-педагогічних умов такої діяльності.

1. Проаналізовані та узагальнені теоретичні положення дали змогу виявити соціально-педагогічні передумови профілактики ВІЛ/СНІДу: складна епідеміологічна ситуація в Україні, солідна нормативно-правова база та недостатність практичних механізмів її реалізації, небезпечні (ризиковані) ситуації, проблема статевого виховання і просвітництва, особливості старшого підліткового віку та обмежені можливості загальноосвітніх навчальних закладів щодо здійснення профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників. Аналіз наукових досліджень, практичного досвіду роботи з проблеми дослідження дали змогу уточнити сутність поняття "соціально-педагогічна профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників", під яким розуміється напрям превентивного виховання учнівської молоді, спрямований на формування у них соціальної відповідальності, що впливає на вироблення негативного ставлення до ризикованої поведінки щодо ВІЛ/СНІДу.

2. Обгрунтовані та охарактеризовані компоненти (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, поведінковий), критерії (знання, ціннісне ставлення, соціальна активність), показники дозволили виявити рівні сформованості соціальної відповідальності у процесі профілактики ВІЛ/СНІДу, а саме: достатній - 43,3 % (ЕК) та 43,7 % (КК), середній - 32,7 % з ЕК та 33,2 % з КК, низький - 24,0 % (ЕК) та 23,1 % (КК).

3. Розроблена структурно-функціональна модель процесу профілактики ВІЛ/СНІД серед старшокласників включає мету, завдання, принципи, зміст, підходи, форми і методи її організації. Така модель свідчить про необхідність формування усвідомлених поведінкових практик, які дають змогу успішно розв'язувати завдання профілактики ВІЛ/СНІДу, долати життєві труднощі, забезпечувати самозахист від ризикованої поведінки.

4. Теоретично обгрунтовано соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників, а саме: оптимізація змісту, форм і методів профілактики ВІЛ/СНІДу, організація систематичної інформаційно-просвітницької роботи з профілактики ВІЛ/СНІДу зі старшокласниками, здійснення системної теоретико-методичної підготовки педагогів до профілактики ВІЛ/СНІДу.

5. Для проведення формувального експерименту був розроблений програмно-методичний комплекс, який містив: програми факультативного курсу "За майбутнє без ВІЛ/СНІДу", гуртка "Обери життя без ВІЛ/СНІДу" для старшокласників, тренінг-курсу "Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки" для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів, методичні рекомендації з проведення тренінг-курсу. У процесі формувального етапу експерименту були апробовані в роботі з учителями й учнями взаємопов'язані і взаємодоповнюючі інтерактивні педагогічні технології (тренінгова, проектна, трифазна технологія розвитку критичного мислення), які спонукали до розвитку соціально-спрямованих життєвих навичок, загалом забезпечували широкомасштабний вплив, необхідний для формування у них відповідальної поведінки; соціальної відповідальності.

6. Аналіз результатів формувального етапу експерименту дав підстави для висновку, що розвиток соціально-спрямованих життєвих навичок, реалізація процесу самовизначення, саморозвитку і самовдосконалення значною мірою зумовлюється рівнем особистісного розвитку старшокласників. Формування у процесі дослідження у старшокласників умінь самопізнання, ціннісно-мотиваційного ставлення до себе, саморегулювання поведінки, діяльності, почуттів і станів сприяло здійсненню ними адекватних самооцінок, розробці програм саморозвитку та самовдосконалення. Порівняння експериментальних даних засвідчило, що в результаті реалізації програми дослідження в експериментальних колективах відбулися позитивні зміни у рівнях сформованості соціальної відповідальності. Так, у кінці експерименту кількість старшокласників з достатнім рівнем сформованості соціальної відповідальності збільшилася з 43,3 % до 49,5 % (на 6,2 %); із середнім - з 32,7 % до 33,8 % (на 1,1 %); з низьким - зменшилася з 24,0 % до 16,7 % (на 7,3 %). У контрольних класах ця тенденція виражена меншою мірою, суттєвих кількісних і якісних змін у цих учнів не відбулося. Це свідчить про ефективність впровадження програмно-методичного комплексу.

Проведене дослідження не претендує на повноту і завершеність розв'язання проблеми профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників у процесі навчально-виховної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. Перспективними, на

нашу думку, можуть бути дослідження, пов'язані з удосконаленням діагностико-прогностичних методик профілактики ВІЛ/СНІДу для всіх вікових груп; з проблеми психолого-педагогічної корекції, спрямованої на профілактику ВІЛ/СНІДу; соціально-педагогічна робота з дітьми, які постраждали від дискримінації та стигми.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи у навчально-методичних посібниках:

1. Оржеховська В. М. Збереження репродуктивного здоров'я неповнолітніх : навч.-метод. посіб. / В. М. Оржеховська, Л. І. Габора. - К. : ТОВ "ХІК", 2004. - С. 70-110; 129-205.

2. Оржеховська В. М. Збереження репродуктивного здоров'я учнівської молоді: навч. посіб. / В. М. Оржеховська, Л. І. Габора, В. І. Кириченко. - Харків : Вид-во "Точка", 2007. - С. 42-87 ; 140-144 ; 151-168 ; 218-229.

3. Оржеховська В. М. Збереження репродуктивного потенціалу учнівської молоді: практико-зорієнт. посіб. / В. М. Оржеховська, Л. І. Габора, В. І. Кириченко. - Харків : Вид-во "Точка", 2008. - С. 56-63 ; 81-98 ; 112-120 ; 145-149 ; 156-173 ; 225-236.

4. Твой выбор - ответственное поведение : [учеб.-метод. пособие] / В. М. Оржеховская, Т. Е. Федорченко, Л. И. Габора, Е. Н. Гасникова / под общ. ред. В. М. Оржеховской. - К.: ООО "Интерпринт", 2005. - С. 38-65.

Статті у наукових фахових виданнях:

5. Габора Л. І. Соціалізація неповнолітніх в процесі профілактики ВІЛ/СНІДу / Л. І. Габора // *Наук. вісн. Чернівецького університету* : зб. наук. пр. Серія "Педагогіка та психологія". - Чернівці : Вид-во "Рута", 2002. - Вип. 153. - С. 15-19.

6. Габора Л. І. Соціально-педагогічні засади збереження репродуктивного здоров'я старшокласників / Л. І. Габора // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, АПН України, Ін-т проблем виховання ; редкол. : О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, А. Й. Сиротенко [та ін.]. - К. ; Житомир : Вид-во Волинь, 2003. - Вип. 5, кн. II. - С. 178-183.

7. Габора Л. І. ВІЛ/СНІД - загроза для дітей / Л. І. Габора // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді (Формування педагогічної культури батьків у діяльності освітніх закладів: досвід, перспективи)*: зб. наук. пр. - Херсон : Олді плюс, 2003. - С. 122-127.

8. Габора Л. І. Вплив шкідливих факторів на здоров'я підлітків / Л. І. Габора // *Зб. наук. пр. Херсонського державного педагогічного університету. Серія "Педагогічні науки"* ; *"Виховання дітей та молоді в контексті розвитку громадянського суспільства"*. - Херсон : Вид-во ХДУ, 2003. - Вип. 35. - С. 325-329.

9. Габора Л. І. Дитяча проституція як найгірша форма дитячої праці / Л. І. Габора // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, АПН України, Ін-т проблем виховання ; редкол. : О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, А. Й. Сиротенко [та ін.]. - К. ; Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. - Вип. 6, кн. II. - С. 213-217.

10. Габора Л. І. Профілактична допомога підліткам щодо попередження ВІЛ-інфікування / Л. І. Габора // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, АПН України, Ін-т проблем виховання ; редкол. : О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, А. Й. Сиротенко [та ін.]. - К. ; Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2004. - Вип. 7, кн. II. - С. 229-233.

11. Габора Л. І. Профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників / Л. І. Габора // *Наук. вісн. Чернівецького університету* : зб. наук. пр. Серія "Педагогіка та психологія". - Чернівці: Вид-во "Рута", 2005. - С. 10-16.

12. Габора Л. І. Проблеми профілактики ВІЛ/СНІДу в контексті формування здорового способу життя / Л. І. Габора // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, АПН України, Ін-т проблем виховання; редкол. : О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, А. Й. Сиротенко [та ін.]. - К., 2005. - Вип. 8, кн. II. - С. 206-209.

13. Габора Л. І. Негативний вплив ВІЛ/СНІДу на репродуктивне здоров'я неповнолітніх / Л. І. Габора // *Наук. вісн. Чернівецького університету* : зб. наук. пр. Серія "Педагогіка та психологія". - Чернівці: Вид-во "Рута", 2005. - С. 35-38.

14. Габора Л. І. Теоретико-методологічні засади профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників / Л. І. Габора // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, АПН України, Ін-т проблем виховання; редкол.: О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, А. Й. Сиротенко [та ін.]. - К., 2006. - Вип. 9. - С. 289-294.

15. Габора Л. І. Збереження репродуктивного здоров'я як соціально-педагогічна проблема / Л. І. Габора // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, АПН України, Ін-т проблем виховання; редкол. : О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех, А. Й. Сиротенко [та ін.]. - Кам'янець-Подільський, 2007. - Вип. 10, кн. I. - С. 492-499.

АНОТАЦІЯ

Габора Л. І. Соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 - соціальна педагогіка. - Інститут проблем виховання Національної Академії педагогічних наук України, Київ, 2010.

У роботі визначено теоретико-методологічні основи соціально-педагогічних умов профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників; здійснено аналіз

досліджуваної проблеми з позиції педагогіки, психології, медицини, соціології, на основі чого уточнено сутність поняття "соціально-педагогічна профілактика ВІЛ/СНІДу"; розроблено та апробовано схему соціальної відповідальності у процесі профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників, яка включає компоненти, критерії, показники та виявлено рівні (достатній, середній, низький); розроблено та обгрунтовано структурно-функціональну модель профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників.

Доведено, що профілактика ВІЛ/СНІДу серед старшокласників буде ефективнішою у разі поєднання таких умов: оптимізація змісту, форм і методів профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників, організація систематичної інформаційно-просвітницької роботи з профілактики ВІЛ/СНІДу зі старшокласниками, здійснення системної теоретико-методичної підготовки педагогів до профілактики ВІЛ/СНІДу.

Розкрито організацію та методіку проведення формувального етапу дослідження і результати контрольного експерименту. Розроблену методіку забезпечення соціально-педагогічних умов профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників впроваджено у навчально-виховний процес загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Ключові слова: профілактика, ВІЛ/СНІД, старшокласники, соціально-педагогічна профілактика ВІЛ/СНІДу, соціальна відповідальність, соціально-педагогічні умови,

АННОТАЦІЯ

Габора Л. И Социально-педагогические условия профилактики ВИЧ/СПИДа среди старшеклассников. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.05 - социальная педагогика. - Институт проблем воспитания Национальной Академии педагогических наук Украины, Киев, 2010.

Анализ исследуемой проблемы с позиции педагогики, психологии, медицины, социологии дал возможность уточнить сущность понятия "социально-педагогическая профилактика ВИЧ/СПИДа" как направление превентивного воспитания ученической молодежи, направленное на формирование социальной ответственности, что влияет на выработку негативного отношения к рискованному поведению относительно ВИЧ/СПИДа.

Учитывая теоретические положения проанализированной литературы, к социально-педагогическим предпосылкам профилактики ВИЧ/СПИДа среди старшеклассников было отнесено: сложную эпидемиологическую ситуацию в Украине, солидную нормативно-правовую базу и недостаточность практических механизмов ее реализации, опасные (рискованные) ситуации, проблема полового воспитания и просветительства, особенности старшего подросткового возраста и ограниченные возможности общеобразовательных учебных заведений относительно осуществления профилактики ВИЧ/СПИДа среди старшеклассников.

Структурно-функциональная модель процесса профилактики ВИЧ/СПИДа среди старшеклассников представляет целостную действенную педагогическую систему, которая характеризуется конкретной целью, заданиями, содержанием, подходами, принципами, оптимальными формами и методами ее организации. Обосновано необходимость формирования осознанных поведенческих практик, которые позволили бы успешно решать задание профилактики ВИЧ/СПИДа, преодоления жизненных трудностей, самозащиты от рискованного поведения.

Обоснованы социально-педагогические условия профилактики ВИЧ/СПИДа среди старшеклассников, а именно: оптимизация содержания, форм и методов профилактики ВИЧ/СПИДа, организация систематической информационно-просветительской работы по профилактике ВИЧ/СПИДа со старшеклассниками, осуществление системной теоретико-методической подготовки педагогов к профилактике ВИЧ/СПИДа.

Раскрыта организация и методика проведения формирующего этапа эксперимента и проанализированы результаты контрольного эксперимента. Разработан программно-методический комплекс, который содержит: программы факультативного курса, кружка для старшеклассников, тренинг-курса для педагогов общеобразовательных и внешкольных учебных заведений, методические рекомендации по проведению тренинг-курса. В процессе формирующего этапа эксперимента были апробированы в работе с учителями и учениками такие взаимоувязанные и взаимодополняемые интерактивные педагогические технологии: тренинговая, проектная, трехфазная технология развития критического мышления.

Сравнение экспериментальных данных засвидетельствовало, что в результате реализации программы исследования в экспериментальных коллективах произошли позитивные изменения в уровнях сформированности социальной ответственности. Так, в конце формирующего эксперимента количество старшеклассников с достаточным уровнем сформированности социальной ответственности увеличилось с 43,3 % до 49,5 % (на 6,2 %); со средним - с 32,7 % до 33,8 % (на 1,1 %); соответственно с низким уменьшилось с 24,0 % до 16,7 % (на 7,3 %). В контрольных классах эта тенденция выражена в меньшей степени, существенных количественных и качественных изменений у этих учеников не произошло. Это свидетельствует об эффективности внедрения программно-методического комплекса.

Разработанная методика обеспечения социально-педагогических условий профилактики ВИЧ/СПИДа среди старшеклассников внедрена в учебно-воспитательный процесс общеобразовательных и внешкольных учебных заведений.

Ключевые слова: профилактика, ВИЧ/СПИД, старшеклассники, социально-педагогическая профилактика ВИЧ/СПИДа, социальная ответственность, социально-педагогические условия.

ANNOTATION

Gabora L. I. Social-pedagogical conditions of preventive maintenance of HIV/AIDS among the minors. - Manuscript.

Dissertation on the receipt for scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.05 is social pedagogic. - Institute of Problems of Education of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2010.

The analysis of explored problem is carried out from position of pedagogical, psychological, medicine, sociological point of view, on this basis the concept "socially-pedagogical preventive maintenance of HIV/AIDS" is specified. On the basis of analysis of domestic and foreign labors, it is developed and approved the structure of preventive maintenance of HIV/AIDS among the minors, developed criteria, indexes and levels of formed of social responsibility which is the ultimate goal of preventive maintenance of HIV/AIDS are worked out and structurally-functional model of preventive maintenance of HIV/AIDS among the minors.

Social-pedagogical conditions are certainly and grounded for which the preventive maintenance of HIV/AIDS among the minors will be more effective, are: optimization of maintenance, forms and methods of preventive maintenance of HIV/AIDS among the minors; organization of information-education work of preventive maintenance of HIV/AIDS; realization of system of theoretic-methodical preparation of teachers to the preventive maintenance of HIV/AIDS.

Organization and methodic of lead through of forming stage of researches and results of control experiment are exposed. The developed method of providing of social-pedagogical conditions of preventive maintenance of HIV/AIDS among the minors is inculcated in the educational-training process of general and out-of-school educational establishments.

Key words: preventive maintenance, HIV/AIDS, social-pedagogical preventive maintenance of HIV/AIDS among the minors, minors, social responsibility, socially-pedagogical conditions.

Підписано до друку 11.11.2010р. Формат 60х90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 31.

«Видавництво "Науковий світ"»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 17, оф. 414.
200-87-13, 200-87-15, 050-525-88-77